

3.2.2 คณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด ประกอบด้วย อิหม่ามเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนครูผู้สอน ผู้แทนครูพี่เลี้ยง ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนสถานศึกษาใกล้เคียง และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 5 คน เป็นกรรมการ และกรรมการ ที่ปรึกษาตามที่เห็นสมควร ให้ประธานกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

1) ทำหน้าที่ดูแล และส่งเสริมสนับสนุนกิจการศูนย์
2) เสนอแนะการบริหาร และการจัดการต่อผู้บริหารศูนย์ในด้านบุคลากร งบประมาณ วิชาการ กิจการ อาคารสถานที่ ให้เป็นไปตามนโยบายของทางราชการ

3) ดูแลการจัดการศึกษาอบรมให้แก่เด็ก ตามแนวทางการจัดการศึกษา การจัดประสบการณ์และกิจกรรม การนิเทศ และการประเมินผล

4) ควบคุมการเงินและงบประมาณของศูนย์

บทบาทและหน้าที่หลักเฉพาะของผู้บริหารการศึกษาในสถานศึกษาปฐมวัย

สถานศึกษาปฐมวัยเป็นสถานศึกษาที่แตกต่างจากสถานศึกษาระดับอื่น ๆ ผู้บริหารการศึกษาของสถานศึกษาปฐมวัยต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถในการบริหารงานเฉพาะด้านนี้ ฉะนั้น บทบาทหลักและหน้าที่เฉพาะของผู้บริหารในสถานศึกษาปฐมวัย จำแนกได้ 4 ประการ (ถัดดา นิละมณี, 2524, หน้า 151-154) ดังนี้

1) บทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอนที่ประหยัด เทคนิคการสอนใหม่ ๆ ผู้บริหารจะต้องเอาใจใส่ เป็นผู้นำครู กระตุ้นครูให้ ตื่นตัวในการปรับปรุงการเรียนการสอน ฉะนั้นผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้รอบรู้ทางวิชาการ เป็นที่พึ่งของครูได้ และสามารถสาธิตการสอนให้ดูเป็นตัวอย่าง ๆ ได้ ครูย่อมจะนับถือและเลื่อมใส ผู้บริหารควรจัดเวลาให้ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับเด็ก ๆ ด้วย เด็กจะรักและนับถือ ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับเด็ก นอกจากบทบาทหน้าที่ในสถานศึกษาแล้ว ผู้บริหารยังต้องมีบทบาทและหน้าที่ในด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กด้วย เนื่องด้วยหน้าที่การปฏิบัติงานรับผิดชอบใกล้ชิดกับเด็กในวัย 3-6 ปี ซึ่งพ่อแม่ของเด็กมีความรักและห่วงใยเป็นพิเศษยิ่งกว่าเด็กใด ส่วนมากมักจะไปส่งลูกที่สถานศึกษาและรับกลับบ้านด้วยตนเอง ผู้บริหารจึงมีโอกาสได้พบกับพ่อแม่ผู้ปกครองเด็กเสมอ ได้มีโอกาสสนทนากล้าทุกซอกทุกภายในครอบครัว โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวกับเด็ก เป็นโอกาสให้ความร่วมมือช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษาแนะนำแก่พ่อแม่ผู้ปกครองเด็กได้ดี ย่อมทำให้ผู้ปกครองเด็กเกิดความศรัทธาในตัวผู้บริหาร บทบาทและหน้าที่ในด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อพ่อแม่ผู้ปกครองเด็กที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง คือ เรื่องระบบการให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย เนื่องด้วยปัจจุบันนี้พ่อแม่ผู้ปกครอง เด็กส่วนมากเข้าใจว่า

สถานศึกษาปฐมวัยนั้น คือ สถานศึกษาที่เขาส่งเด็กเข้าไปเรียนหนังสือให้อ่านออกเขียนได้เท่านั้น ฉะนั้น ผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องประชุมชี้แจงระบบการให้การศึกษาเด็กปฐมวัยให้พ่อแม่ผู้ปกครอง เข้าใจและยอมรับด้วยเหตุผล คิดว่าการเร่งเพียงให้เด็กอ่านออกเขียนได้เท่านั้น มิฉะนั้นจะไม่เกิด ความศรัทธาต่อสถานศึกษาปฐมวัย สรุปได้ว่า ผู้บริหารในสถานศึกษาปฐมวัยท่านใดมีบทบาท และหน้าที่ครบ 3 ประการ คือ เป็นครูของครู เป็นครูของเด็ก และเป็นครูของพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก ท่านผู้นั้นจะเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ตามปรัชญาการศึกษาในแนวทางใหม่ เรามองว่าบริหารนั้นคือบริการ ความจำเป็นที่เราต้องมีระบบบริหารการศึกษา ในทุกระดับ แม้แต่ระดับการศึกษาปฐมวัยก็จำเป็นทางด้านการบริการ เพราะว่าเราไม่ต้องการให้ ครูผู้ทำหน้าที่เป็นผู้สอนเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นบุคลากรหลักที่สุดของสถานศึกษา ต้องไม่มีภาระในเรื่อง สารพัดอันไม่เกี่ยวกับการสอน เช่น ให้ทำหน้าที่ซื้อและจ่ายพัสดุต่าง ๆ เพื่อบริการในสถานศึกษา หรือให้มีหน้าที่รับ-จ่าย ทำบัญชีการเงินของสถานศึกษา เป็นต้น จะเป็นสาเหตุทำให้ครูมีเวลา เตรียมการสอน ทำการสอน การอบรมดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด และพัฒนาตนเองน้อยมาก ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องมีระบบบริหารเพื่อการให้บริการ

2) บทบาทเกี่ยวกับการบริหารบุคลากร ผู้บริหารมีหน้าที่เป็นผู้สรรหาบุคลากรให้ เหมาะสมกับลักษณะงาน ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็ก เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่การเงิน แม่ครัวและคนงาน ภารโรงและคนทำสวน เป็นต้น เมื่อสรรหาบุคลากรได้แล้ว งานที่สำคัญอีก ด้านหนึ่งคืองานด้านพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ซึ่งบุคลากรที่ต้องร่วมมือกับผู้บริหารในการ พัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ซึ่งจะต้องทำอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาอย่างไม่มีจุดจบ ผู้มีบทบาทให้ ความร่วมมือกับผู้บริหารในด้านพัฒนาบุคลากรทางวิชาการคือศึกษานิเทศก์ ศึกษานิเทศก์ทำงาน ผ่านครูเพื่อมุ่งผลไปสู่เด็ก แต่มีทำงานกับเด็กโดยตรง อย่างไรก็ตามกิจกรรมด้านการศึกษาปฐมวัย นั้นมีงานริเริ่มสร้างสรรค์อยู่มาก เมื่อได้แนะนำแก่ครูแล้ว หากสาธิตการสอนเด็กเป็นตัวอย่างได้ ด้วย ครูจะเกิดความเลื่อมใสศึกษานิเทศก์อย่างแท้จริง เพื่อแสดงให้เห็นว่า มิใช่ดีแต่พูดแนะนำ เท่านั้น เมื่อทุกฝ่ายร่วมมือกันพัฒนาอย่างจริงจังแล้วย่อมได้ครูที่มีคุณภาพ สามารถทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพได้ตามวัตถุประสงค์

3) บทบาทในการจัดหาเงินและเครื่องอำนวยความสะดวกทั้งหลาย (Fund and Facilities) ผู้บริหารในสถานศึกษาปฐมวัย ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชนในสมัยปัจจุบันนี้ จะ ต้องมีทัศนะทางเศรษฐกิจ (Economic Minded) สถานศึกษาของรัฐนั้นจะรอตงบประมาณแผ่นดิน อย่างเดียวไม่ได้ เพราะประเทศของเรามีงบประมาณจำกัด ส่วนสถานศึกษาเอกชน รัฐให้ความ ช่วยเหลือได้บ้างเล็กน้อยเท่านั้น และกำลังให้ช่วยตนเองด้วยการให้เพิ่มพูนคุณภาพก็จะดำรงอยู่ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารจะต้องรู้แหล่งการหาเงินนั้นว่าอยู่ที่ไหน และจะได้มาอย่างไร แม้จะต้องรู้

จักร่วมมือกับชุมชน สมภารวัด เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ผู้ปกครองเด็ก องค์การให้ความช่วยเหลือของต่างประเทศ มูลนิธิต่าง ๆ ห้างร้าน บริษัทใหญ่ ๆ บุคลากรผู้มีจิตศรัทธา ฯลฯ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรสำหรับส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของสถานศึกษาปฐมวัย ข้อสำคัญผู้บริหารต้องควรปฏิบัติให้ตรงวัตถุประสงค์ของผู้บริจาคให้ผู้บริจาคเห็นผลทันตา และโมทนาผ่านสื่อมวลชนด้วย

4) บทบาทในการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาปฐมวัย ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยจะต้องเป็นนักประชาสัมพันธ์ที่ดี (Public Relation) เพราะการที่เราจะอธิบายให้คนทั้งหลายรู้ว่าเรากำลังทำอะไรอยู่ แล้วคิดว่าจะทำอะไรต่อไปนั้นเป็นจุดสำคัญที่จะได้รับการสนับสนุนจากภายนอก เมื่อมีโอกาสที่จะทำให้สื่อมวลชนในท้องถิ่นรู้จักสถานศึกษาก็ควรทำ เช่น การออกรายการวิทยุ โทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และการให้บริการการศึกษา เช่น แสดงวิธีผลิตสื่อการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ แปลก ๆ จากวัสดุเหลือใช้ วัสดุในท้องถิ่นที่หาง่าย สาริตถ์การสอน ประกอบการใช้สื่อการเรียนการสอน เชิญชมนิทรรศการทางวิชาการ จัดโครงการฝึกปฏิบัติการผลิตสื่อการเรียนการสอนประเภทหุ่นต่าง ๆ ระยะสั้นเป็นครั้งคราว ให้ความร่วมมือส่งเสริมวัฒนธรรมไทย อาจได้แก่ ส่งเด็กที่มีมารยาทงดงามเข้าประกวดการไหว้ การกราบ เป็นต้น การติดต่อสื่อสารกับทางบ้านของเด็กก็เป็นสิ่งที่ควรทำด้วยการแจ้งข่าวอันน่ายินดีพอใจ เช่น บุตรของท่านชนะการประกวดมารยาทงาม บุตรของท่านกำลังมีความคิดเจริญงอกงามทางสร้างสรรค์ใหม่ ๆ แปลก ๆ เสมอ และควรส่งผลงานของเด็กไปให้ชมด้วย บุตรของท่านมีนิสัยดีแล้ว เลิกก้าวร้าวระรานเพื่อนฝูง บุตรของท่านมีความรับผิดชอบงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ครูมอบหมายได้ตลอดสัปดาห์ เช่น รดน้ำต้นไม้ จัดโต๊ะอาหาร ให้อาหารลูกไก่ และบุตรของท่านสามารถแต่งกายเองได้แล้วโดยไม่ต้องให้การช่วยเหลือเลย เป็นต้น และเชิญพ่อแม่ผู้ปกครองเด็กชมพัฒนาการผลงานทางวิชาการของเด็ก ฯลฯ

ในเมื่อการรับคู่กับการให้ ผู้บริหารในสถานศึกษาปฐมวัยควรจะสนองความต้องการของสังคมในท้องถิ่นเท่าที่จะทำได้บางโอกาส เช่น ให้บริการใช้สถานศึกษาในกรณีเป็นหน่วยเลือกตั้ง งานมงคลสมรส งานการตั้งองค์กฐิน การพักแรมของลูกเสือ การให้ยืมเครื่องใช้ ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้ และการให้บุคลากรในสถานศึกษาช่วยเหลือให้บริการความสะดวก เป็นต้น ส่วนเด็กเล็ก ๆ นั้นทำอะไรไม่ได้เท่าเด็กโต แต่บางโอกาสก็สามารถทำให้บรรยากาศรื่นเริงได้ เช่น การแสดงเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่าที่เด็กสามารถ เช่น การแข่งงาย ๆ หรือการร้องรำทำเพลงง่าย ๆ ซึ่งยากที่จะหาความพร้อมเพรียงกันได้นัก แต่ก็น่าเอ็นดูและสามารถเรียกร้องเสียงหัวเราะชอบอกชอบใจจากผู้ชมไม่น้อย

3.3 ครูพี่เลี้ยง หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอน ให้การอบรมดูแลช่วยเหลือเด็กในศูนย์
อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ครูพี่เลี้ยงควรมีลักษณะและหน้าที่ ดังนี้ (กมล รอดคล้าย, 2537, หน้า 72-74)

3.3.1 ลักษณะที่ดีของครูพี่เลี้ยง

3.3.1.1 การแต่งกาย ควรแต่งกายให้เรียบร้อย สะอาด สุภาพ สวยงาม
กระโปรงไม่สั้นหรือยาวจนเกินไป เสื้อไม่ควรใส่ให้คอลึกกว้าง เพราะจะไม่สวยงามเมื่อก้มลง
เล่นและกระโปรงควรให้สะดวกต่อการเคลื่อนไหว คล่องแคล่ว เพราะครูต้องทำกิจกรรมร่วมกับ
เด็ก ต้องวิ่ง ต้องกระโดด ต้องถูกนั่งให้ว่องไวทันเด็ก

3.3.1.2 บุคลิกภาพ เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่กำลังเลียนแบบ เด็กจะจดจำลักษณะ
นิสัยท่าทางต่าง ๆ จากผู้ที่อยู่ใกล้ชิด โดยเฉพาะกับครู ดังนั้น ถ้าครูเป็นผู้มีบุคลิกลักษณะที่ดี
เด็กย่อมจะเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดีไปด้วย ดังนี้

3.3.1.2.1 กิริยาท่าทาง สง่าผ่าเผย สุภาพเรียบร้อย รู้จักกาลเทศะ รู้จัก
มารยาทต่าง ๆ ตามแบบที่ดีในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นเดิน ยืน นั่ง การรับประทานอาหาร การกราบ
การไหว้ เป็นต้น รู้จักใช้คำ “สวัสดี” “เสียใจ” “ขอบคุณ” “ขอโทษ” ตามโอกาส ซึ่งนอกจากครู
จะต้องปฏิบัติเป็นนิสัยให้เป็นตัวอย่างแก่เด็กแล้ว ครูต้องคอยเตือนเด็กให้ปฏิบัติจนเป็นนิสัยด้วย

3.3.1.2.2 ครูต้องพูดจาสุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน อ่อนโยน ชัดเจน
รู้จักพูด “ค่ะ” “ครับ” และใช้ภาษาให้เข้าใจง่าย

3.3.1.2.3 การควบคุมอารมณ์ ครูต้องมีความอดทน อดกลั่น ไม่แสดง
อารมณ์โกรธ หรือเกลียด ให้เด็กเห็นง่าย ๆ หรือทำให้เด็กสะเทือนใจ เช่น เวลาเด็กร้องไห้ โยะ
ครูจะต้องไม่แสดงอาการโกรธหรือรำคาญ เป็นต้น

3.3.1.3 การปฏิบัติตนของครูพี่เลี้ยง

3.3.1.3.1 เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก

3.3.1.3.2 เตรียมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจและให้พัฒนาเด็ก
ครบทุกด้าน

3.3.1.3.3 ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

3.3.1.3.4 เข้าใจธรรมชาติและพัฒนากิจการความต้องการของเด็ก

3.3.1.3.5 ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็กทุกคน

3.3.1.3.6 มีความขยัน

3.3.1.4 มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก โดยครูให้ความรักความอบอุ่น
กับเด็กใน 3 ลักษณะ คือ

3.3.1.4.1 การใช้สายตา ตาประสานตา

3.3.1.4.2 การใช้คำพูด ใช้คำพูดที่ไพเราะ สร้างสรรค์ ให้คำยกย่อง ชมเชย ให้กำลังใจ เป็นการเสริมแรงให้แก่เด็ก

3.3.1.4.3 การใช้สัมผัส โอบกอด สัมผัสเด็กด้วยความรัก เด็กจะเกิดความอบอุ่น

3.3.1.5 ความสัมพันธ์ที่ีระหว่างครู ผู้ปกครอง วัดและชุมชน

3.3.1.5.1 ยิ้มแย้มแจ่มใส ทักทายผู้ปกครอง ตามทุกข์สุข และรับฟังความคิดเห็นจากผู้ปกครอง ฯลฯ

3.3.1.5.2 เชิญผู้ปกครองมาร่วมชมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศูนย์เด็กจัดและอาจเชิญผู้ปกครองมาช่วยพัฒนาศูนย์ ให้เกิดความคุ้นเคยระหว่าง บ้าน – ศูนย์ – วัด เป็นต้น

3.3.2 หน้าที่ของครูพี่เลี้ยงในศูนย์เด็ก

3.3.2.1 จัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาให้ครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และความคิดสร้างสรรค์

3.3.2.2 ดูแลและส่งเสริมในด้านสุขภาพอนามัย เช่น เรื่องการรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ การพักผ่อนนอนหลับ ให้รู้จักขับถ่ายเป็นเวลา รู้จักรักษาความสะอาดของร่างกาย ผอม เติบ เป็นต้น

3.3.2.3 ปลุกฝังลักษณะนิสัยที่ดีทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมให้แก่เด็ก

3.3.2.4 ประเมินพัฒนาการของเด็กแต่ละด้านด้วยความตั้งใจสม่ำเสมอ

3.3.2.5 ปรับปรุง แก้ไข และส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่บกพร่อง ให้เต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน

3.3.2.6 ติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องในวันที่จะร่วมมือกันพัฒนาเด็กให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.3.2.7 ปฏิบัติกิจวัตรการทำงานด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่และเสียสละ ดังนี้

3.3.2.7.1 ปฏิบัติงานตามระเบียบของศูนย์

3.3.2.7.2 การตรวจสุขภาพ ครูควรได้ตรวจดูเล็บ ผอม พิน เสื้อผ้า ร่างกายของเด็กแต่ละคนให้เรียบร้อยทุกวัน

3.3.2.7.3 การวางแผน ครูควรได้ปรึกษารื้อกับเด็กว่าวันนี้จะทำอะไรบ้างเพื่อให้เด็กได้มีส่วนร่วมและจะได้ทราบความต้องการของเด็กด้วย

3.3.2.7.4 การทำงาน ครูต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมและเพียงพอสำหรับเด็กทุกคน เป็นกำลังใจให้เด็กทำงานให้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย

3.3.2.7.5 การทำความสะอาด ครูและเด็กควรรู้จักเก็บทำความสะอาดห้องเรียน หลังจากทำงานเสร็จทุกคน ครูต้องฝึกให้เด็กปฏิบัติจนเป็นนิสัย

3.3.2.7.6 จัดเวลาสำหรับเล่นกลางแจ้งให้เด็ก เด็กจะได้ออกกำลังกายเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก

3.3.2.7.7 การจัดอาหารว่าง เข้า-บ่าย และอาหารเสริมให้แก่เด็ก

3.3.2.7.8 การนอนหลับและการพักผ่อน ควรให้เด็กได้พักหลังจากที่เด็กทำกิจกรรมที่ออกแรงมาก ๆ หรือการนอนพักในตอนบ่าย

3.3.2.7.9 การใช้ห้องน้ำห้องส้วม ครูควรดูแลจัดเวลาให้เด็กได้เข้าห้องน้ำห้องส้วมให้เรียบร้อย ฝึกให้ล้างมือหลังจากเข้าส้วม

3.3.2.7.10 ให้เด็กรู้จักแบ่งปันทุกครั้งหลังจากรับประทานอาหาร

จากการวิจัยรูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย : กรณีพินิจศึกษา ของกุศล สุนทรธาดาและจิตตินันท์ เคชะคุปต์ (2544, หน้า 103) ในเรื่องเกี่ยวกับบุคลากร พบว่า มีข้อเสนอแนะจากผู้ดูแลเด็ก ดังนี้

1) บุคลากรในศูนย์ควรเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานของตนเองและผู้อื่น เพื่อให้การทำงานไม่ซ้ำซ้อนก้าวท้าวกัน ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และควรมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2) บุคลากรควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างศูนย์เด็กและโรงเรียนอนุบาลต่าง ๆ เพื่อเสนอแนะและรับสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของศูนย์เด็กและโรงเรียนอนุบาลต่าง ๆ และเพื่อปรับมาตรฐานศูนย์ให้อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน

3) ผู้บริหารควรให้สิทธิแก่ครู หรือพี่เลี้ยงที่ดูแลเด็กในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ภายในขอบเขตอย่างเหมาะสม

4) ควรพิจารณาเพิ่มค่าตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่อย่างทั่วถึงเมื่อถึงระยะเวลาที่สมควร

4. การประเมินผล

ต้องจัดให้มีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ทั้งการประเมินผลความเจริญเติบโตของเด็ก และการดำเนินงานของศูนย์

4.1 การประเมินผลเกี่ยวกับเด็กแต่ละคน

4.1.1 ความเจริญเติบโต โดยการสังเกต การสนทนาพูดคุย รวมทั้งประเมินจากผลงานของเด็กและจากความคิดเห็นของผู้ปกครอง บันทึกพฤติกรรมเด็กที่สงสัยว่าน่าจะมีปัญหา เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองได้ร่วมในการแก้ไขปัญหา

4.1.2 บันทึกสุขภาพเด็ก ได้แก่ การชั่งน้ำหนัก การวัดส่วนสูง การให้ภูมิคุ้มกันโรค และการเจ็บป่วย โดยการประเมินเป็นระยะ ๆ อย่างน้อย 3-6 เดือนต่อครั้ง

4.2 การประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังนี้

4.2.1 ประเมินก่อนการขออนุญาตจัดตั้ง

4.2.2 ประเมินหลังจากได้รับอนุญาตจัดตั้งไปแล้ว เป็นระยะเวลา 6 เดือน

4.2.3 ประเมินประจำปี

การประเมินผลนั้น ควรประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ (กมล รอดคล้าย, 2537, หน้า 78) ดังนี้

- ประเมินด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และอนามัยสิ่งแวดล้อม
- ประเมินด้านโภชนาการ
- ประเมินด้านการเงิน
- จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ดูแลจากผู้บริหารศูนย์
- จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ดูแลจากภายนอก จากแหล่งอื่น ๆ เช่น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

ผศ.ดร. ปกรณ์กร เด็ก ๆ ฯลฯ

5. มาตรการป้องกันความปลอดภัย

5.1 ต้องติดตั้งเครื่องตัดไฟหรือเครื่องดับเพลิงแบบมือถือ อย่างน้อย 1 เครื่องในแต่ละชั้นของอาคาร

5.2 มีการฝึกซ้อม การป้องกัน และแก้ไขภัยพิบัติให้แก่เด็กและบุคลากรไม่น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง

5.3 ควรหลีกเลี่ยงเครื่องใช้ในอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เป็นของแตกง่าย แหวมคม หรือหากเป็นไม้ต้องไม่มีเหลี่ยม อันอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็กได้

5.4 ต้องติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนดจะต้องมีที่ปิดที่ปลอดภัยเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง

6. การจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก

6.1 กิจกรรมเพื่อสุขภาพและการเจริญเติบโต ต้องจัดให้มีการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และให้ภูมิคุ้มกันโรคตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด รวมทั้งต้องจัดทำบันทึก รายงานสุขภาพประจำตัวเด็ก เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบและแสดงความยินยอม

6.2 กิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็ก ต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

6.3 โภชนาการ ต้องจัดอาหารให้เด็กรับประทานในปริมาณที่เพียงพอ และมีคุณภาพเหมาะสมกับวัยเด็ก ควรฝึกให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร จัดให้เด็กได้ดื่มนมหรืออาหารเสริม มีอาหารกลางวันรับประทานครบทุกคน ทุกวัน และจัดอาหารว่างให้รับประทานในตอนบ่าย

6.4 กิจกรรมนันทนาการ การเรียนรู้ และการออกกำลังกาย ต้องจัดกิจกรรมให้ได้พัฒนาทุกด้านอย่างเพียงพอและเหมาะสมกับวัย ทั้งในร่มและกลางแจ้ง

6.5 การพักผ่อน ต้องจัดให้เด็กได้พักผ่อนด้วยวิธีนอนราบอย่างน้อยวันละ 1-2 ชั่วโมง

7. ความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์

ก่อนจะดำเนินการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ควรมีการประชุมชี้แจงให้ชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นทราบ ชักชวนให้เห็นประโยชน์และแจ้งรายละเอียดว่าชุมชนจะให้ความช่วยเหลือในด้านใดได้บ้าง เช่น การอุดหนุนกำลังทรัพย์ การใช้แรงงานเพื่อก่อสร้างและซ่อมแซมอาคาร การสมทบอาหารกลางวัน หรือมีตัวแทนแม่บ้านมาช่วยทำอาหารกลางวัน เป็นต้น และในการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ไม่ควรให้เข้าซ้อนทับในบริเวณที่มีศูนย์เด็กของหน่วยงานอื่นตั้งอยู่อย่างเพียงพอแล้ว ในระหว่างดำเนินงานก็ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบกิจกรรมของศูนย์เป็นระยะ ๆ อันจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัด หรือมัสยิด และชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ศูนย์ที่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านจะดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จด้วยดี

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานที่เกี่ยวกับการติดต่อ การให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือและสร้างความเข้าใจอันดีกับชุมชน โดยการใช้การประชาสัมพันธ์และการจัดบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (วิชากร บัวหอม, 2531, หน้า 271) โดยกำหนดขอบข่ายของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528, หน้า 26-27) ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน คือ การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้น เช่น การประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของโรงเรียน การทำจุลสาร หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ จัดป้ายประกาศเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน การพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม

2. การให้บริการแก่ชุมชน คือ การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนตามกำลังความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ เช่น การให้บริการวิชาการ ให้คำแนะนำหรือการปรึกษาหารือ ในกิจกรรมของชุมชน ให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์

3. การร่วมกิจกรรมชุมชน คือ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชนเท่าที่โรงเรียนสามารถและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีของท้องถิ่น กิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และร่วมงานอื่น ๆ ของท้องถิ่น หรือ บุคคลตามวาระอันควร

4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน คือ การเปิดโอกาสเชิญชวนหรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การเชิญผู้ปกครองมาร่วมในกิจกรรมงานวันเด็ก วันแม่ หรือวันสำคัญอื่น ๆ ของโรงเรียน การเชิญบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน ให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียน โดยการช่วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ

5. การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น คือ การดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ เช่น การให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่มและชุมชน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน เช่น การตอบปัญหาชิงทุนการศึกษา การแข่งขัน หรือประกวดต่าง ๆ การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมศิษย์เก่า หรือสมาคมครูผู้ปกครอง

8. การจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล

ต้องมีการจัดทำบันทึกรายละเอียดที่จำเป็น คือ

8.1 บัญชีรายชื่อเด็ก

8.2 ทะเบียนรับ-จำหน่ายเด็ก

8.3 สมุดแสดงรายการและเวลาอาหารประจำวันของเด็ก

8.4 ตารางกิจกรรมประจำวัน

8.5 บันทึกประจำวันเด็ก ได้แก่

- ติดตามการเจริญเติบโต (ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง)

- พัฒนาการ

- บริการสุขภาพ

ให้ระบุแพทย์ พยาบาล หรือสถานที่พยาบาลที่จะได้รับบริการได้อย่างเป็นประจำ และต่อเนื่อง

9. การรายงานเกี่ยวกับเด็ก

ควรรายงานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กให้ผู้ปกครองเด็กและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบทุกระยะ 1 ภาคเรียน ตามแบบฟอร์มที่กำหนด และต้องรายงานข้อมูลที่เป็นปัญหาเฉพาะให้ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบโดยด่วน เช่น อุบัติเหตุ การเกิดโรคติดต่อ เป็นต้น

10. การรายงานผลการดำเนินงาน

ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ควรรายงานผลการดำเนินงาน ตลอดจนข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ ไปยังบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประจำสม่ำเสมอ ดังนี้

10.1 บิดา – มารดา ผู้ปกครองเด็ก

10.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบระดับจังหวัดหรืออำเภอทุกภาคเรียน

10.3 กรมการศาสนา ทุกปีตามระยะเวลาที่กำหนด

10.4 สถานรับเลี้ยงและศูนย์พัฒนาเด็กหรือโรงเรียนที่เด็กจะย้ายไปอยู่

10.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเฉพาะเรื่องที่ต้องรายงานโดยด่วน เช่น กรณีเกิดโรคติดต่อ เป็นต้น

11. การจัดบริการเสริมอื่น ๆ

11.1 ศูนย์ที่มีความพร้อม ควรจัดให้มีบริการรับ - ส่งเด็ก อย่างปลอดภัย มีพนักงานขับรถอายุไม่น้อยกว่า 30 ปี มีวุฒิการศึกษาอย่างน้อยจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สุขภาพแข็งแรง เรียบร้อย มีความรับผิดชอบสูง สุขภาพจิตดี ไม่ดื่มสุรา ไม่เสพยาเสพติด หรือยาบ้า มีใบอนุญาตขับขี่สาธารณะ และควรมีผู้ดูแลและนั่งไปกับรถรับ - ส่งด้วยทุกครั้ง

11.2 ควรจัดให้มีบริการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานรับเลี้ยง และพัฒนาเด็ก กับครอบครัวและชุมชนเป็นประจำสม่ำเสมอ

11.3 ชุมชนหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรจัดมาตรการที่เป็นรูปธรรมในการระดมทรัพยากรมาช่วยสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็ก เช่น การจัดตั้งกองทุน เป็นต้น

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยของไทย

กรมการศาสนา (2542, หน้า 33) ได้กำหนดว่า ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย เป็นผู้มีสุขภาพที่ดี มีสุขนิสัยที่ดี รักความสะอาด มีอัตราการเจริญเติบโตอย่างเหมาะสมตามวัย

2. พัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นผู้มีความรู้ สามารถคิด กล้าคิด กล้าถาม กล้าพูด กล้าทำ รู้จักแสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถแก้ปัญหา และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. พัฒนาการด้านคุณธรรม เป็นผู้มีการปฏิบัติดีตามโอวาท 3 ของพระพุทธศาสนา คือ เว้นชั่ว ทำดี และฝึกจิตใจให้ผ่องใส และมีคุณธรรมต่าง ๆ ได้แก่ มีวินัย มีสติ กตัญญู เมตตา กรุณา อคทน ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยัน และไม่เห็นแก่ตัว

4. พัฒนาการด้านบุคลิกภาพ เป็นผู้มีความร่าเริงแจ่มใส เป็นมิตรต่อผู้อื่น มีกริยา มารยาทแบบไทย ทั้งกาย วาจา ใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักฟังตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้จักยืดหยุ่น สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ

5. พัฒนาการด้านสังคม เป็นผู้สามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักเคารพใน สิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของสังคม กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมกับ กาลเทศะ รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี รักษาดี ศาสนา พระมหากษัตริย์ เห็นคุณค่าใน ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ รู้จักรักษาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เอกลักษณ์ของเด็กไทย

เด็กดีมีศีลธรรม กล้าคิดกล้าทำกล้าถาม

งดงามมารยาท รักสะอาดแจ่มใส มีน้ำใจเพื่อส่วนรวม

เป้าหมายในการจัดประสบการณ์

กรมการศาสนา (2542, หน้า 32) ได้กำหนดเป้าหมายในการจัดประสบการณ์ว่า เพื่อเน้นให้เด็กได้พัฒนาทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านร่างกาย การเจริญเติบโตตามวัยได้รับการพัฒนากล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส รักษาสุขภาพอนามัยจนเป็นนิสัย และระวังรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น
2. ด้านอารมณ์ จิตใจ มีสุขภาพจิตดี ควบคุมอารมณ์ตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่น แสดงออกได้เหมาะสมกับวัย มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย มีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมและมีความรัก ชื่นชมในศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่นและประเทศชาติ รวมทั้งเห็นคุณค่าและมีส่วนร่วม ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
3. ด้านสังคม รู้จักเข้าใจตนเองและบุคคลที่ใกล้ชิด รู้จักบุคคล ความสำคัญของ ครอบครัวและชุมชน มีสังคมนิสัยที่ดี ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สนใจและมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาสิ่งแวดล้อม ภูมิใจในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความเป็นไทย
4. สติปัญญา สามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อความหมาย เน้นการฟังและพูด มีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ รู้จักใช้เหตุผลในการคิดแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ สร้างนิสัยรักการเรียนรู้ และสนใจในสิ่งที่พบเห็น

แนวการจัดประสบการณ์ กิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน ในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดและมัสยิด นั้น เดิมกรมการศาสนาได้ใช้ตามแนวการจัดประสบการณ์และแนวการวัดผลระดับอนุบาล ของกรมสามัญศึกษา แต่เนื่องจากหลักสูตรดังกล่าวไม่สอดคล้องกับลักษณะของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เนื่องจากไม่มีการแบ่งชั้นเรียนชัดเจน โดยมักจะเรียนรวมในห้องเรียนเดียวกัน กรมการศาสนาจึงได้นำแนวการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2530 มาประยุกต์ใช้ (กมล รอดคล้าย, 2537, หน้า 84) ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้กรมวิชาการพัฒนาแนวการจัดประสบการณ์ กิจกรรม และสื่อการเรียนการสอนเป็นแนวดำเนินงานที่เป็นกลาง ซึ่งประกาศใช้ในปีการศึกษา 2539 สำหรับแนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา นั้น แบ่งออกเป็น 2 เรื่อง คือ การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยแรกเกิดถึง 3 ปี และแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัย 3-6 ปี ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้แนวจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาฉบับดังกล่าวเป็นฉบับกลาง สำหรับใช้ในหน่วยงานทุกสังกัดและใช้ได้กับเด็กทุกประเภท (กรมวิชาการ, 2541)

ในปี 2540 กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาเห็นว่า การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาควรประกาศใช้เป็นหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน กรมวิชาการจึงได้จัดทำหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 ขึ้น (กรมวิชาการ, 2540 ก) ซึ่งสามารถใช้ได้กับเด็กทุกประเภทในหน่วยงานทุกสังกัด โรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กประเภทต่าง ๆ สามารถนำหลักสูตรฉบับนี้ไปใช้ได้ โดยปรับให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเด็กและสภาพท้องถิ่น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 เป็นต้นไป ในหลักสูตรจะกำหนดปรัชญา หลักการ จุดมุ่งหมาย แนวทางการจัดประสบการณ์ เนื้อหา และการประเมินพัฒนาการเด็กไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใช้นำไปใช้ได้ โดยเฉพาะหัวข้อที่ปรากฏในหลักสูตรจะไม่มีรายละเอียดให้ เพื่อให้ครูสามารถยืดหยุ่นและปรับให้เหมาะสมกับวัย พัฒนาการ ความสนใจ และสภาพแวดล้อมของเด็ก (กรมวิชาการ, 2541)

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2540 (อายุ 3 – 6 ปี)

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2540 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี เป็นการจัดในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่เด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2540 ก, หน้า 31 - 34)

1. หลักการและจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

หลักการ

- 1) เป็นการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมเด็กทุกประเภท ที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ปี
- 2) เป็นการพัฒนาเด็กโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา
- 3) เป็นการพัฒนาโดยองค์รวม ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 4) เป็นการจัดประสบการณ์ที่让孩子สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
- 5) เป็นการพัฒนาเด็กโดยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
- 6) เป็นการพัฒนาเด็กโดยให้ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วม

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้เด็กอายุ 3 – 6 ปี มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัย ดังนี้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1. มีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัยและมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม
2. ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. ร่าเริง แจ่มใส มีความสุข และความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
4. มีคุณธรรมและจริยธรรม มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบ
5. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัย
6. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบ

ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และความเป็นไทย
8. ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
9. มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย และมีเจตคติที่ดีต่อการ

เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ

10. มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

คุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3 – 6 ปี

อายุ 3 – 4 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- วิ่งแล้วหยุดได้โดยไม่ล้ม

- ใช้กรรไกรมือเดียวได้
- วาดและระบายสีอิสระได้

พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม

- พอใจคนที่ตามใจ
- ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม
- ช่วยตนเองได้
- ชอบเล่นแบบคู่ขนาน เล่นของชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ
- สมาธิสั้นเนื่องจากอยากรู้ อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว
- ชอบทาย “ทำไม” ตลอดเวลา
- ร้องเพลงง่าย ๆ แสดงท่าทางเลียนแบบ
- พูดยาวขึ้น
- ยังคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่ได้

อายุ 4 – 5 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- เดิน วิ่ง กระโดด ได้ดี เพราะกล้ามเนื้อเริ่มประสานสัมพันธ์กัน
- กระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่เฉย
- ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้

พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม

- มีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้นมาก
- ชอบท้าทายผู้ใหญ่
- ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ
- สนใจผู้อื่น
- ชอบเล่นบทบาทสมมติ

- ชอบเล่นเป็นกลุ่ม

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- เปรียบเทียบได้
- เรียงลำดับเหตุการณ์ได้
- เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม

- ชอบถาม “ทำไม” เนื่องจากเริ่มเรียนรู้ได้แล้ว

- เข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลได้

- พูดยเป็นประโยคได้

อายุ 5 – 6 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว

- กระโดดกระเด้งไม่อยู่เฉย

- ใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตีคกระดุม ผูกเชือกร้อยเท้าได้ ฯลฯ

- ยึดตัว คล่องแคล่ว

พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม

- อายง่าย

- ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

- ชอบเล่นกับเด็กอื่น

- ช่วยตัวเองได้

- ชอบสร้างความพอใจให้ผู้อื่น

- ชอบแสดงออกและทำสิ่งที่ถูกต้องเพื่อให้ผู้ใหญ่ชมเชย

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- พูดยประโยคได้ยาวขึ้น

- รู้คำศัพท์มากขึ้น

- ร้องเพลง ท่องคำคล้องจองได้

- บอกชื่อ นามสกุล ของตนเองได้

- นับ 1 – 20 ได้

- บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง และจัดหมวดหมู่สิ่งของได้

2. การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็ก ให้ยึดอายุเป็นหลัก และอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล เช่น กลุ่มเด็กที่มีอายุ 3–4 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล 1 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 4–5 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล 2 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 5–6 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล 3 หรือเด็กเล็ก

3. ระยะเวลาเรียน ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กประมาณ 1–3 ปีการศึกษา โดยขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา

4. แนวการจัดประสบการณ์ กำหนดแนวทางสำคัญในการจัดประสบการณ์ คือ ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง จัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความต้องการ และความ

แตกต่างระหว่างบุคคล ในบรรยากาศที่อบอุ่นเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบบูรณาการผ่านการเล่นอย่างหลากหลาย เป็นประสบการณ์ตรงที่让孩子มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ เด็กและผู้ใหญ่ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

5. กิจกรรมประจำวัน การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3–6 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันจึงต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2540 ก, หน้า 45)

5.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดย让孩子เล่นอย่างอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี ฯลฯ

5.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก จึงควรจัดกิจกรรมโดย让孩子ได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อม ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

5.3 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว อาจจัดกิจกรรมโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมุติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นบล็อก ฯลฯ

5.4 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรม让孩子ได้สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ทักษะศึกษา ประกอบอาหาร หรือจัด让孩子ได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรม ทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

5.5 การส่งเสริมการเลือกและตัดสินใจ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจ เลือกเล่น หรือทำกิจกรรมอย่างเสรีตามความสนใจ และความต้องการของตนเอง จึงควรจัดกิจกรรม让孩子ได้เล่นตามมุมเล่น หรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในภายนอกห้องเรียน

5.6 การส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองได้ใน

กิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การรับประทานอาหาร การพักผ่อนนอนหลับ การขับถ่าย การทำความสะอาดร่างกาย การเล่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น การปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม การเก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

6. การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน สามารถนำมาจัดลงในตารางกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งครูและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร โดยมีหลักการจัด (กรมวิชาการ, 2540 ก, หน้า 46) ดังนี้

6.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

6.2 จัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสม

6.3 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาเกินกว่า

20 นาที

6.4 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง เด็กมักจะสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่ายง่าย อาจใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

6.5 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม และบุคลากรเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่สงบกับเคลื่อนไหว จัดให้ครบทุกประเภท กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกาย ควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยมากเกินไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่าง สัดส่วนเวลาในการพัฒนาเด็กแต่ละวัน

การพัฒนา	อายุ 3-4 ปี ชั่วโมง/วัน	อายุ 4-5 ปี ชั่วโมง/วัน	อายุ 5-6 ปี ชั่วโมง/วัน
1. การพัฒนาทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน (รวมทั้งการช่วยตนเองในการแต่งกาย การรับประทานอาหาร สุขอนามัย และการนอนหลับพักผ่อน)	3	2½	2¼
2. การเล่นเสรี	1	1	1
3. การแสดงความรู้สึกผ่านวัสดุ	1	1	1
4. กิจกรรมด้านสังคม	½	¾	1
5. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่	¾	¾	¾
6. กิจกรรมที่มีครูเป็นผู้สอน	¾	1	1
เวลาโดยประมาณ	7	7	7

กิจกรรมการพัฒนาเด็กแต่ละวันที่เสนอแนะข้างต้นนี้ ได้จัดให้ครอบคลุมกิจกรรมประจำวันที่ได้กล่าวไว้ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2540 ข, หน้า 17-18)

- 1) การพัฒนาทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องของการฝึกให้เด็กได้ใช้ทักษะเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเอง และฝึกให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม
- 2) การเล่นเสรี เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กมีโอกาสได้เลือกและตัดสินใจได้พัฒนาการคิดและการที่เด็กเล่นจะเป็นการพัฒนาากล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก
- 3) การแสดงความรู้สึกผ่านวัสดุ เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาการคิดและความคิดสร้างสรรค์ เช่น ศิลปะ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเชิงสร้างสรรค์
- 4) กิจกรรมด้านสังคม เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้เลือกตัดสินใจและเป็นการสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก
- 5) กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เป็นกิจกรรมที่พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหวและการใช้วัยยะต่าง ๆ
- 6) กิจกรรมที่มีครูเป็นผู้สอน เป็นกิจกรรมที่พัฒนาการคิด สติปัญญาที่ครูต้องการให้เด็กเกิดตามวัย
- 7) สัดส่วนของเวลาในแต่ละวันที่เสนอแนะไว้สามารถปรับและยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับ

ผู้สอนและสภาพการณ์ โดยยึดหลักการจัดตารางกิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ กิจกรรมกล้ำเนื้อใหญ่และกล้ำเนื้อเล็ก กิจกรรมที่สงบและเคลื่อนไหว กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม และครูเป็นผู้ริเริ่ม ทั้งนี้ควรจัดให้ครอบคลุมกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ที่ระบุไว้ข้างต้น

7. เนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมได้กำหนดไว้ 2 ส่วน คือ

7.1 ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญเด็กทุกคนควรได้รับ เพราะจะช่วยให้พัฒนาทั้ง ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เด็กได้มีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับสื่อวัตถุสิ่งของ กับเพื่อน และบุคคลอื่น ๆ ประสบการณ์สำคัญ มี 9 ประการ คือ การสื่อความคิดที่เป็นการ กระทำการใช้ภาษา การเรียนรู้ทางสังคม การเคลื่อนไหว ดนตรี การจำแนกและเปรียบเทียบ จำนวน มิติสัมพันธ์ และเวลา

7.2 ส่วนที่เป็นเนื้อหาและแนวคิด มี 9 หัวข้อ คือ ตัวเรา ครอบครัว โรงเรียน ของเรา บุคคลต่าง ๆ วันสำคัญ ธรรมชาติรอบตัว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การคมนาคม การสื่อสาร สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเรา แต่ละหัวข้อจะมีแนวคิดที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กหลังจากทำ กิจกรรมหลากหลายแล้ว

8. การประเมินพัฒนาการ เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติ ที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุงวางแผนการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการ เร็วช้าต่างกัน และสามารถพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายได้ ถ้าเด็กได้รับประสบการณ์เสริมสร้างอย่าง เพียงพอและเหมาะสม การประเมินพัฒนาการควรยึดหลัก (กรมวิชาการ, 2540 ข, หน้า 46–47) ดังนี้

8.1 ต้องประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน

8.2 ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี

8.3 สภาพการประเมินต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันของเด็กโดยจัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวัน

8.4 จัดทำการประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การเลือกใช้เครื่องมือและการ จัดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

8.5 ไม่ใช้การประเมินด้วยแบบทดสอบ เพราะไม่เหมาะสมกับวัยและระดับ พัฒนาการของเด็กอายุ 3–6 ปี การประเมินเด็กควรจะขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน มิใช่ขึ้นอยู่กับคะแนนสอบ โดยกำหนดให้ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของเด็กเป็นรายบุคคล ขณะทำกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละวัน การสนทนา การสัมภาษณ์ และมีการรวบรวมผลงานความ

ก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคล รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโต น้ำหนัก ส่วนสูง และสุขภาพของเด็ก อาจมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กโดยการจัดทำเป็นแฟ้มรายบุคคล และนำผลที่ได้มาวางแผนปรับปรุงการจัดประสบการณ์และกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กให้บรรลุตาม จุดหมายของหลักสูตร

คำแนะนำในการเลี้ยงดูเด็กวัย อายุ 3-5 ปี

กรมการศาสนา (2542, หน้า 38-40) ได้ให้คำแนะนำในการเลี้ยงดูเด็กวัย อายุ 3-5 ปี ดังนี้

1. การให้นม นมเป็นอาหารที่มีประโยชน์สำหรับเด็กวัยนี้ ควรให้เด็กดื่มนมวัวธรรมดา UHT พาสเจอร์ไรซ์ หรือนมถั่วเหลืองเป็นประจำทุกวัน วันละ 2-3 ถ้วย ครั้งละ 6-8 ออนซ์

2. อาหารตามวัย อาหาร 3 มื้อเหมือนกับผู้ใหญ่ กับข้าวในแต่ละมื้อควรให้มีเนื้อสัตว์ 2 ช้อนโต๊ะ ไข่ น้ำมันพืช และผัก นม 2-3 แก้วต่อวัน อาหารว่าง 1 มื้อ เป็นผลไม้ เช่น มะละกอสุก กุ้ง เป็นต้น โดยจัดให้เด็กกินอาหารเองร่วมสำรับกับครอบครัว

3. การเติบโตโดยประมาณ

- อายุ 3 ปี น้ำหนัก 13.8 กิโลกรัม สูงประมาณ 92 เซนติเมตร
- อายุ 4 ปี น้ำหนัก 16 กิโลกรัม สูงประมาณ 100 เซนติเมตร
- อายุ 5 ปี น้ำหนัก 18 กิโลกรัม สูงประมาณ 108 เซนติเมตร

4. พัฒนาการ

- การทรงตัวและเคลื่อนไหว ยืนขาเดียวได้ชั่วครู่ กระโดดขาเดียวได้ ขึ้นลงได้สลับเท้า เดินต่อส้นเท้าเป็นเส้นตรงไปข้างหน้าได้

- การใช้ตาและมือ-สติปัญญา ค่อยๆ ฝึกสามชิ้นเป็นสะพานวาดรูปคนมีอย่างน้อย 2 ส่วน คือส่วนหัวและแขนหรือขา เขียนวงกลม สี่เหลี่ยมและสามเหลี่ยมได้ตามรูปแบบ เมื่ออายุ 3, 4 และ 5 ปี ตามลำดับ

- การสื่อความหมายและภาษา เข้าใจความหมายของคำถามมากขึ้น เล่าเรื่องได้ นับของได้ 3-5 ชิ้น ถาม “ทำไม” “เมื่อไร” นับ 1 ถึง 10 โดยท่องจำ

- อารมณ์และสังคม ควบคุมการถ่ายอุจจาระได้ดี ช่วยตัวเองในกิจวัตรประจำวัน ควบคุมการถ่ายปัสสาวะได้ ส่วนใหญ่ไม่ปัสสาวะรดที่นอนหลังอายุ 4 ปี แยกจากมารดาได้ ไม่ร้อง ปรับตัวได้กับกฎระเบียบ เล่นสมมติและมีจินตนาการ

5. การตรวจสุขภาพและรับวัคซีน พาไปตรวจสุขภาพ รับคำแนะนำการเลี้ยงดูและรับ วัคซีนสร้างภูมิคุ้มกันโรคเป็นระยะ

- อายุ 3 ปี ตรวจสุขภาพ ติดตามการเติบโต และพัฒนาการ

- อายุ 4 ปี วัคซีนป้องกันโปลิโอ คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก (อาจมีไข้ได้) วัคซีนป้องกันหัด หัดเยอรมันและคางทูม (ถ้ายังไม่เคยได้)

- อายุ 5 ปี วัคซีนป้องกันตับอักเสบบี (กระตุ้น)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ให้เด็กเล่นรวมกลุ่มกับเพื่อนและฝึกหัดแก้ไขความขัดแย้ง โดยมีผู้ใหญ่ดูแลห่าง ๆ และช่วยยามจำเป็นเท่านั้น

6.2 ดูแลให้เด็กมีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามระเบียบวินัย ตามกฎของโรงเรียนและระเบียบในครอบครัว

6.3 ให้เด็กมีส่วนร่วมในการช่วยงานบ้าน ฝึกการช่วยตนเอง และเอื้ออาทรต่อผู้อื่น

6.4 ป้องกันอุบัติเหตุจากเครื่องไฟฟ้า อุบัติเหตุทางถนน ควรสอนกฎจราจรง่าย ๆ แก่เด็ก สอนว่ายน้ำ และฝึกการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการเล่นสมมติ

6.5 ฝึกพฤติกรรมดูแลสุขภาพทั่วไป พฤติกรรมการกินที่ถูกต้อง ไม่กินจุบจิบ ไม่กินของหวานและมันเกินไป

6.6 เลือกลงทุนพัฒนาเด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาล เพื่อเตรียมความพร้อมให้ลูก ควรพิจารณาเรื่องการเดินทาง ความปลอดภัย และครูที่มีเมตตา เข้าใจเด็กในวัยนี้มากกว่าที่จะเร่งเรียน

6.7 พยายามตอบคำถามของเด็กด้วยความเต็มใจ ชักชวนให้เด็กดูรูปภาพ อ่านหนังสือ และเล่นนิทานให้เด็กฟัง

6.8 บันทึกน้ำหนัก ความยาว และพัฒนาการของเด็กลงในสมุดสุขภาพและนำติดตัวไปเมื่อพาเด็กไปรับการตรวจสุขภาพครั้งต่อไป

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดและมัสยิด เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กทุกประเภทที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลชนบท เด็กที่ผู้ปกครองมีรายได้ค่าครองชีพต่ำ และเด็กขาดโอกาสทางการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ ให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กได้มีพัฒนาการที่ดีและเหมาะสมตามวัย สามารถเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาต่อไปได้ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้พระสงฆ์และอิหม่ามได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างชุมชนกับสถาบันศาสนา เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

วรเพชร ชัยสงค์ (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการบริหารโรงเรียนและปัญหาการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า

1. สภาพทั่วไปด้านสถานที่ตั้งของโรงเรียนส่วนมากอยู่ในเขตชุมชน โดยมีถนนลูกรังเชื่อมระหว่างโรงเรียนกับหมู่บ้าน ด้านสาธารณูปโภคส่วนมากมีไฟฟ้าใช้ และแหล่งน้ำได้จากถังเก็บน้ำฝนมากที่สุด ด้านห้องเรียนชั้นเด็กเล็กส่วนมากแยกเป็นเอกเทศ ด้านบุคลากรมีครูเพศหญิงมากกว่าครูเพศชาย และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ด้านนักเรียนส่วนมากเป็นนักเรียนชาย อายุ 6 ปี

2. ครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการศึกษาชั้นเด็กเล็กในจังหวัดลำปาง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการศึกษาชั้นเด็กเล็กทุกด้านว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญ คือ ความไม่เพียงพอด้านงบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดการและการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ สนามสำหรับเด็กเล่น ยังไม่จัดเป็นเอกเทศและมีสัดส่วนอันเหมาะสม ห้องประกอบ เช่น ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องส้วม และห้องครัวยังไม่ถูกสุขลักษณะ ครูผู้สอนไม่มีวุฒิทางด้านอนุบาลโดยตรง และการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กไม่ตรงตามตารางการจัดกิจกรรมประจำวัน

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นแยกตามตำแหน่ง เพศ และประสบการณ์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่างานธุรการและการเงินมีปัญหาสูงกว่าครูผู้สอน และในด้านการบริหารอาคารสถานที่ครูผู้สอนเห็นว่าปัญหาสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนครูเพศชายมีความเห็นว่างานธุรการและการเงินมีปัญหาสูงกว่าครูเพศหญิง ครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 3 ปี เห็นว่างานด้านวิชาการมีปัญหาสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 3 ปี ส่วนในด้านการบริหารงานธุรการและการเงิน ครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 3 ปี เห็นว่ามีปัญหาสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 3 ปี

สุระ ยืนยาว (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า

1. การเตรียมการดำเนินงาน มีการเตรียมการดำเนินงานด้านการศึกษานโยบายและแนวทางการดำเนินจากเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ มีการกำหนดนโยบาย การวางแผน

การเตรียมบุคลากร การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเตรียมงบประมาณ การเตรียมการประเมินผล ปัญหาที่พบในการเตรียมการดำเนินงาน คือ โรงเรียนขาดเอกสารแหล่งวิชา สำหรับครูผู้มีหน้าที่ในการวางแผน ขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนและเขียนโครงการ บุคลากรมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอ และขาดการติดตามประเมินผลงานแต่ละกิจกรรม ทำให้งานไม่ทันตามกำหนดเวลา

2. การดำเนินงานตามแผน มีการกำหนดแผนงานและโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ การส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา การนิเทศติดตามผล และการใช้งบประมาณตามแผนงาน/โครงการ ปัญหาที่พบในการดำเนินงาน คือ ขาดงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน ระยะเวลาในการดำเนินงานแต่ละครั้งน้อยเกินไป ผู้บริหารมีภารกิจมากไม่ค่อยมีเวลานิเทศติดตามผล

3. การประเมินผลการดำเนินงาน มีการประเมินผลระหว่างดำเนินงาน การตรวจสอบการปฏิบัติงาน และผลการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน และประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน มีการวัดความพร้อมของนักเรียน และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ ปัญหาที่พบคือ ขาดความต่อเนื่องในการติดตามประเมินผล และไม่นำผลการประเมินที่ได้ไปวิเคราะห์ปรับปรุงแผนงาน/โครงการของโรงเรียน

สุทธิลักษณ์ มณีศรี (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงาน โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 พบว่า สภาพการบริหารงานด้านการจัดโครงสร้างองค์การจัดเป็นชั้นอนุบาล มีครูทำหน้าที่หัวหน้างานรับผิดชอบด้านหลักสูตรและการใช้แนวการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ด้านการเงินมีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน ด้านบริการสนับสนุนด้านธุรการมีครูเป็นผู้รับผิดชอบงานโดยตรง ด้านการบริหารงานบุคคลจัดให้ครูสอนชั้นเดียวทุกกิจกรรม ด้านการบริหารกิจกรรมนักเรียนมีการจัดกิจกรรมครบตามที่ สพช. กำหนด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมีการวางแผนระยะยาวและการจัดทำแผนการใช้ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมมีการให้ชุมชนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียน ปัญหาที่มีผู้ระบุสูงที่สุดในแต่ละด้าน ได้แก่ ขาดครูสาขาอนุบาลศึกษา หรือสาขาปฐมวัย ขาดเอกสารประกอบหลักสูตรเพื่อการค้นคว้า งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ ขาดวัสดุในการผลิตสื่อ ขาดอุปกรณ์การออกกำลังกายสำหรับนักเรียน ขาดสถานที่เล่นของเด็ก ห้องน้ำห้องส้วมไม่เป็นสัดส่วนสำหรับเด็ก ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในห้องเรียน

ประวิทย์ เวียงเงิน (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 โดยรวมทุกมาตรฐาน แตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

สุลี ชัยกฤษ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความพร้อมในการดำเนินการตามเกณฑ์ มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12 โดยศึกษาตามขนาดโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ที่ตั้งโรงเรียนในเขตพื้นที่ชายฝั่ง ทะเลภาคตะวันออกและนอกเขตฯ ประเภทของโรงเรียนเป็นโรงเรียนขยายโอกาส และไม่เป็น โรงเรียนขยายโอกาส พบว่า มีความพร้อมในการจัดดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่มีความ พร้อมในการดำเนินการไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์เป็นรายมาตรฐานพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา ที่มีขนาดต่างกัน มีความพร้อมในการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานไม่แตกต่างกัน 3 มาตรฐาน และแตกต่างกัน 3 มาตรฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 อ้างถึงใน นุปผา สุขภาคกิจ, 2542, หน้า 37) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2538 ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็กให้ความสำคัญต่อการจัดการ ศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาค่อนข้างน้อย เนื่องจากปริมาณงานเพิ่มขึ้นแต่ได้งบประมาณ เท่าเดิม โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียน ขนาดใหญ่มีนักเรียนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก และการจัดสรรงบประมาณรายหัวของเด็กจะคิด จากจำนวนนักเรียนในโรงเรียน โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมาก จะได้รับงบประมาณมากกว่า โรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนน้อย โรงเรียนขนาดใหญ่จะได้เปรียบในเรื่องงบประมาณ และการ จัดสรรพัสดุ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ให้กับโรงเรียนนั้น จะพิจารณาจากจำนวนนักเรียนประกอบด้วย จึงทำให้โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีความพร้อมในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ มากกว่าโรงเรียน ขนาดเล็ก

สมชาย อรุณธัญญา (2539) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานระดับก่อนประถมศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในหมู่บ้านใน โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย จังหวัดสระแก้ว พบว่า

1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการ มีเอกสารและแนวการจัดประสบการณ์ไม่เพียงพอ ไม่สามารถปรับเปลี่ยนการจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นได้ ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการจัดสื่อการสอน
2. ปัญหาการบริหารงานบุคคล ขาดแคลนครูที่จบการศึกษาด้านอนุบาล หรือสาขาปฐมวัยโดยตรง
3. ปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียน ผู้ปกครองติดภารกิจ ทำให้มาปฐมนิเทศน้อย
4. ปัญหาการบริหารงานธุรการ การเงิน และพัสดุ วิธีปฏิบัติการใช้เงินมีขั้นตอนมาก
5. ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก มีที่นอนและเครื่องนอนไม่เพียงพอ
6. ปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการให้บริการชุมชน

กมล รอดคล้าย และคณะ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โดยได้รับทุนอุดหนุนจากกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2539 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน ผลการเรียนรู้และการพัฒนาการของเด็กในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ตลอดจนศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนการสอนของศูนย์ฯ ด้วย โดยเก็บข้อมูลจากเขตการศึกษา 12 เขต และเขตกรุงเทพมหานคร 1 เขต รวมเป็น 13 เขต กลุ่มจังหวัดในเขตการศึกษา เขตละ 1 จังหวัด แล้วแต่ละจังหวัดสุ่มตัวอย่างประชากรจังหวัดละ 3 ศูนย์ รวม 39 ศูนย์ แต่เนื่องจากในเขตการศึกษา 6 ซึ่งสุ่มได้จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งมีศูนย์เพียง 1 ศูนย์ ดังนั้นจึงเหลือเพียง 37 ศูนย์ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง นักเรียน และผู้ปกครองเด็กนักเรียน ในการวัดพัฒนาการทางสติปัญญา พบว่า เด็กมีความพร้อมด้านสติปัญญาโดยผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกด้าน ทั้งด้านการหาภาพเหมือน การจำแนกความสัมพันธ์ระหว่างตาและมือ การฟังคณิตศาสตร์และตรรกศาสตร์ เนื่องจากการจัดการศึกษาของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่พบน้ำหนักของเด็กที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานถึง ร้อยละ 40 จนอาจกล่าวได้ว่า ยังมีเด็กจำนวนมากอยู่ในภาวะทุพโภชนาการ สำหรับพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคม จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง พบว่า เด็กมีพัฒนาการดีขึ้น รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ช่วยเหลือตนเองได้ รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการแบ่งปัน มีน้ำใจ และรู้จักการกราบไหว้ สามารถแยกแยะสิ่งที่ดี-ไม่ดี และบาปบุญคุณโทษได้ แต่เมื่อพิจารณาในเรื่องสภาพการจัดการศึกษา พบว่า ครูพี่เลี้ยงมีวุฒิค่อนข้างต่ำ และขาดการพัฒนาหรือฝึกอบรมอย่างเพียงพอ

ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญ และสมควรได้รับการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน โดยมีการจัดฝึกอบรม
อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

วิโรจน์ ปรุณนิม (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียน
บ้านชัยมะนาว สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว พบว่า ครู อาจารย์ในโรงเรียน
มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการพัฒนาโรงเรียน คณะครูทุกคนปฏิบัติงานที่ได้
รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ เต็มความรู้ ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ ได้พัฒนาการเรียนการสอน
อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ทำให้
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเป็นที่น่าสนใจ การประพฤติปฏิบัติตนของนักเรียน อยู่ในระเบียบ
วินัยอันดีงาม ไม่เกร ก้าวร้าว และตั้งใจเรียน สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สะอาด สวยงาม ร่มรื่น
น่าอยู่ น่าทำงานและน่าเรียน ผลการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้
ทุกประการ

มานพ เมธิโยธิน (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการ
ดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตการศึกษา 12 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง
พบว่า ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จำแนกตามระยะเวลาดำเนินงาน
และเขตที่ตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับ
ปานกลางทุกข้อ ยกเว้น ด้านโภชนาการและอนามัย อยู่ในระดับน้อย

สำหรับสาเหตุของปัญหา พบว่า

1. ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีปัญหาขาดการเตรียมงบประมาณเพื่อก่อสร้าง
สถานที่คับแคบ ใช้อาคารที่มีอยู่แล้วจึงไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์
2. ด้านโภชนาการและอนามัย มีปัญหาขาดงบประมาณในการจัดการ ผู้ปกครองยากจน
ศูนย์ไม่สามารถจัดหาอาหารกลางวันและอาหารเสริมให้เด็กฟรีครบทุกมื้อ
3. ด้านบุคลากร มีปัญหาครูไม่มีหลักประกันความก้าวหน้าในอาชีพ ได้รับค่าตอบแทน
ต่ำ ขาดการส่งเสริมให้ครูเข้าสัมมนาอบรมให้ได้รับความรู้เพิ่มเติม
4. ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์ มีปัญหาขาดความร่วมมือและ
เอาใจใส่จากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น ผู้เกี่ยวข้องในการจัดตั้งศูนย์ ไม่เข้าใจนโยบาย
ของทางราชการ ขาดการส่งเสริมให้บุคลากรของศูนย์สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
5. ด้านการจัดทำทะเบียนและการจัดเก็บข้อมูล มีปัญหาขาดเงินที่จะซื้อวัสดุอุปกรณ์
ต่าง ๆ ในการจัดเก็บข้อมูล ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการส่งเอกสารที่จำเป็น และแสดง
ความคิดเห็นในแบบรายงาน

6. ด้านการประเมินผล มีปัญหาผู้ปกครองไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ ไม่ให้ความร่วมมือ แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูล หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องขาดการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเด็กให้เป็นปัจจุบัน การคมนาคมและการติดต่อสื่อสารไม่สะดวก

7. ด้านการพัฒนาคุณภาพของศูนย์ มีปัญหาขาดสื่อการเรียนการสอน ขาดการอบรม เพื่อพัฒนาตนเองตามเกณฑ์ที่กำหนด ขาดการประเมินผลตัวเด็กจากความเห็นของผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

8. ด้านการรายงานผลการดำเนินงาน มีปัญหาขาดงบประมาณ ผู้รับผิดชอบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสนใจ ผลการดำเนินงานไม่ก้าวหน้า

9. ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ๆ มีปัญหารัฐจัดงบประมาณไม่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ชุมชนยากจน ขาดงบประมาณในการซื้อรถหรือเช่ารถ

กริช วรรณทอง (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดจันทบุรี พบว่า มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน เรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ และด้านการควบคุมพัสดุ และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2 ด้าน เรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจำหน่ายพัสดุ และด้านการจัดหาพัสดุ

นอบ สุวรรณศิลป์ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาของศูนย์อบรมเด็ก ก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด ในเขตการศึกษา 2 ประเด็นการจัดการศึกษาด้านบริหารทั่วไป ในงาน 10 ด้าน ได้แก่ ด้านงานจัดประสบการณ์ ด้านงานจัดหาและผลิตสื่อ ด้านงานจัดสภาพแวดล้อม ด้านงานจัดตารางกิจกรรมประจำวัน ด้านงานนิเทศการศึกษา ด้านงานวัดและประเมินผล ด้านงานธุรการและการเงิน ด้านงานกิจการนักเรียน ด้านงานอาคารสถานที่ ด้านงานความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับชุมชน และประเด็นการจัดการศึกษาด้านบุคลากร ในงาน 5 ด้าน ได้แก่ งานวางแผน บุคลากร งานสรรหาและจัดบุคลากรเข้าทำงาน งานนิเทศและประเมินผลบุคลากร งานพัฒนาและชำระรักษาบุคลากร และงานให้บุคลากรพ้นจากการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด ได้แก่ อิหม่าม ครูพี่เลี้ยง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครอง จำนวน 485 คน ผลการวิจัย พบว่า

1. การจัดการศึกษาของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน คือ ด้านบริหารงานทั่วไปและด้านบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด โดยรวมและรายด้านในตัวแปรตำแหน่ง อิหม่าม ครูพี่เลี้ยง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครอง ไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด โดยรวมในด้านบุคลากร ในตัวแปรจังหวัด คือ นราธิวาส ปัตตานี ยะลา และสตูล แตกต่างกัน สำหรับด้านบริหารทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

4. ปัญหาการจัดการศึกษาของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด ด้านงานอาคารสถานที่ที่มีปัญหามากที่สุด สำหรับด้านบุคลากร ประเด็นงานพัฒนาและธำรงรักษามูลค่ามีปัญหา มากที่สุด

เกียรติศักดิ์ หอมพิกุล (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จังหวัดกาฬสินธุ์ ในงาน 6 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านบริการเสริมอื่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้แก่ บุคลากรในศูนย์ ประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์ และครูพี่เลี้ยง จำนวน 344 คน ผลการวิจัย พบว่า

1. บุคลากรในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดโดยรวมและจำแนกตามสภาพตำแหน่ง มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวม และรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนการปฏิบัติงานในด้านงบประมาณ และด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง

2. บุคลากรในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดโดยรวมและจำแนกตามสภาพตำแหน่ง มีปัญหาการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาการปฏิบัติงานอีก 2 ด้าน ที่เหลืออยู่ในระดับน้อย คือ ด้านวิชาการ และด้านงบประมาณ

3. ครูพี่เลี้ยงในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีสภาพการปฏิบัติงานโดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน มากกว่าผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านวิชาการ และด้านบริการเสริมอื่น ส่วนที่เหลืออีก 3 ด้าน ผู้บริหารและครูพี่เลี้ยง มีสภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งครูพี่เลี้ยงและผู้บริหารมีปัญหาการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

บุปผา สุขภาคกิจ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี พบว่า ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย และรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบปัญหาระหว่างผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีความเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเปรียบเทียบตามความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีประสบการณ์บริหารน้อยกับผู้ที่ประสบการณ์บริหารมาก ผู้บริหารทั้ง 2 กลุ่ม ก็มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมบัติ สะเกศ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็ก ก่อนเกณฑ์ในวัด จังหวัดระยอง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เจ้าอาวาสและครูพี่เลี้ยง พบว่า ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ 6 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวัสดุครุภัณฑ์ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมอบรมเลี้ยงดู ในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ จำแนกตามสถานภาพของเจ้าอาวาสและครูพี่เลี้ยง พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงาน จำแนกตามสถานที่ตั้งของศูนย์ ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านงบประมาณและด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

มานะ ลำโสดร์ (2544) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสระแก้ว พบว่า

1. โดยรวม ด้านการจัดหาพัสดุและด้านการบำรุงรักษาพัสดุอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการควบคุมพัสดุและด้านการจำหน่ายพัสดุมีปัญหาอยู่ในระดับมาก
2. ปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาระหว่างความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการกับหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุและดับเจ้าหน้าที่พัสดุแตกต่างกัน
3. ปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนมัธยมศึกษาระหว่างความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติหน้าที่การบริหารงานพัสดุที่มีประสบการณ์น้อยกับผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่มีประสบการณ์มากแตกต่างกัน
4. แนวทางสำคัญการแก้ไขปัญหาการบริหารงานพัสดุแต่ละด้าน ด้านการจัดหาพัสดุ ควรมีการทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างเมื่อได้ทราบงบประมาณรายจ่ายประจำปีไว้ล่วงหน้าทุกปี ด้านการควบคุม การลงบัญชีหรือลงทะเบียนวัสดุให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ด้านการบำรุงรักษา ควรอบรมเจ้าหน้าที่ที่ให้ความรู้ในการซ่อมแซมการบำรุงรักษาเบื้องต้น และด้านการจำหน่าย ควรอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวกับการจำหน่ายพัสดุอย่างจริงจังจึงเพื่อดำเนินการจำหน่ายออกจากบัญชี

กุลล สุนทรธาดา และจิตตินันท์ เดชะกุลป์ (2544, หน้า 170) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า รูปแบบการจัดบริการเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย : กรณีพินิจศึกษา พบว่า

1. รูปแบบการจัดบริการเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย มีรูปแบบการจัดบริการที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับประเภทของเด็ก คือ มีบริการให้ทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กลุ่มอายุเด็กจะจูงม่งหมายของการจัดบริการ กล่าวคือ มีรูปแบบบริการเลี้ยงดูเด็กอย่างใกล้ชิด สำหรับทารกวัย 0-1 ปี บริการดูแลเลี้ยงดูเด็กวัยเตาะแตะ (1-3 ปี) ให้มีพัฒนาการตามวัย

บริการเตรียมความพร้อมเด็กก่อนวัยเรียน (3-6 ปี) และบริการจัดการศึกษาแก่เด็กวัยก่อนประถม ศึกษา (5-6 ปี) ซึ่งบริการดังกล่าวมีการจัดทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

2. ปึงจ้ยกำหนดคุณภาพของสถานบริการเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพ ได้แก่

2.1 ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดบริการให้แก่เด็กปฐมวัย

2.2 มีระบบบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพทั้งการจัดระบบการเงิน-บัญชี ที่สามารถตรวจสอบได้ มีการระดมทุนจากหลายแห่ง และมีการจัดบุคลากรที่มีคุณสมบัติ เหมาะสมกับงาน โดยบุคลากรส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาอบรมด้านเด็กปฐมวัย

3. มีจุดเน้นในการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม โดยมีการจัดบริการและกิจกรรมที่เหมาะสม กับเด็กแต่ละวัย มีการจัดสภาพแวดล้อมที่หลากหลายด้วยสื่อการเรียนรู้ มีมุม/ของเล่นและวัสดุ อุปกรณ์ที่ปลอดภัยเอื้อต่อการเรียนรู้ และสอดคล้องกับความสนใจของเด็ก เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการ ทุกด้านอย่างสมดุล

4. มีมาตรฐานด้านโภชนาการ ความสะอาด และความปลอดภัยสูง

5. มีการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานบริการ

6. มีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลพัฒนาการเด็กตามวัยอย่างต่อเนื่อง

7. ในการปรับปรุงคุณภาพของสถานบริการเลี้ยงดูเด็ก พบว่า หน่วยงานต่าง ๆ

เกือบทุกสังกัดได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพของหน่วยงานขึ้นมาเพื่อประเมินคุณภาพการจัดบริการ สถานเลี้ยงดูเด็กในสังกัด พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัด ในด้านปึงจ้ยนำเข้าและด้านกระบวนการจัดบริการพัฒนาเด็กมากกว่าด้านผลผลิตคือพัฒนาการและ การเรียนรู้ของเด็ก เมื่อเปรียบเทียบมาตรฐานดังกล่าวกับต่างประเทศ พบว่า น่าจะมีการเพิ่มเติม ในด้านการกำหนดปรัชญาและเป้าหมายของการพัฒนาเด็กที่ชัดเจน การกำหนดมาตรฐานและ ตัวชี้วัดด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก ครูกับผู้ปกครอง และระหว่างบุคลากรด้วยกัน การมี ส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการคุ้มครองป้องกันการล่วงละเมิดทางร่างกายและทางเพศ รวมทั้ง ให้มีการจัดทำตัวชี้วัดและเกณฑ์คุณภาพมาตรฐานขั้นต่ำของการจัดบริการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก ทุกด้าน เพื่อนำไปสู่การประกันคุณภาพสถานเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคตต่อไป

อิทธิพล โกมลิต (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัด จังหวัดหนองคาย ในงาน 6 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการจัดบริการเสริมอื่น กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารศูนย์ และครูพี่เลี้ยง จำนวน 246 รูป/คน ผลการวิจัย พบว่า

1. บุคลากรโดยภาพรวมและจำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง เห็นว่า มีการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการ

จัดบริการเสริมอื่น ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านงบประมาณมีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง

2. ครูที่เลี้ยงเห็นว่ามี การปฏิบัติงานโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน มากกว่าผู้บริหารศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านการจัดบริการเสริมอื่น ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และด้านงบประมาณ ส่วนที่เหลืออีก 3 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้บริหารและครูที่เลี้ยงเห็นว่ามี การปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

สมาน คิ้วพรหม (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา กับ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสระแก้ว พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการจัดบุคลากรและด้านการจัดวัสดุอุปกรณ์อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ย คือ ด้านการจัดงบประมาณเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการจัดวัสดุอุปกรณ์ และการบริหารงานการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา ด้านการบริหารบุคลากรเป็นอันดับสุดท้าย เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา กับ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามประเภทสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนที่มีประเภทสถานศึกษาที่ต่างกัน มีการบริหารการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .05$)

นิตยา มัสยาะ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงจากมากไปน้อย คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล การเปรียบเทียบปัญหาตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า โดยรวมด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านสื่อการเรียนการสอนผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อปัญหามากกว่าครูผู้สอน ยกเว้นด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

ศักดิ์ เจริญสำอาด (2545) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง พบว่า ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณค่าซ่อมบำรุงรักษาพัสดุให้เพียงพอ เพื่อให้พัสดุใช้การได้ตลอดอายุการใช้งาน และด้านการจำหน่ายพัสดุ ควรจัดทำวิธีการจำหน่ายพัสดุ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง

ทนองศักดิ์ ก้องกำไกร (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง พบว่า

1. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การให้บริการชุมชนด้านต่าง ๆ และการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน บทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การประชาสัมพันธ์ และการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ

2. เปรียบเทียบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง จำแนกตามประสบการณ์ พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

จิตติวรรณ หงษ์ทอง (2546) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดสระแก้ว พบว่า ปัญหาการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบปัญหาระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากและประสบการณ์น้อย โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะ แนวทางการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาว่า โรงเรียนควรจัดหาแหล่งข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อให้บุคลากรได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง โรงเรียนควรจัดส่งครูเข้ารับการอบรมสัมมนาทางวิชาการโดยสม่ำเสมอ และโรงเรียนควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียน

สัน สุชม่วง (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับความช่วยเหลือจากชุมชน การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น และบทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก การประชาสัมพันธ์และการให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จำแนกตามประสบการณ์ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์มากมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากกว่าผู้บริหารที่มี

ประสบการณ์น้อย

งานวิจัยต่างประเทศ

เมลวิน (Melvin, 1976, 3296-A อ้างถึงใน พุนศรี ตันติวัฒน์, 2528, หน้า 65) ได้ศึกษาโครงการฝึกอบรมเด็กเล็กก่อนเกณฑ์บังคับเรียน สำหรับเด็กยากจนในมลรัฐอินเดียนา โดยวิธีสัมภาษณ์บุคลากรผู้ดำเนินงาน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และจากสถิติในสำนักงานโอกาสทางเศรษฐกิจอินเดียนา ผลการศึกษาพบว่า ตั้งแต่ปี 1966 หน่วยงานปฏิบัติการชุมชน 3 แห่ง ได้ริเริ่มโครงการขึ้น 28 โปรแกรม ในชุมชนอินเดียนา 22 แห่ง ครู 281 คน ผู้ลงทะเบียนเข้าเรียน 5,861 คน โดยใช้ทุน 2,064,655 เหรียญ เด็กในรัฐอินเดียนาที่ถูกละเลย 10 % ได้เข้าร่วมอย่างจริงจังในโครงการ ผลการวิจัยพบว่า

1. บุคลากร นักเรียน 15 คน คอครู 1 คน ผู้ช่วยครู 1 คน กิจกรรมประกอบด้วยการจัดประสบการณ์ที่จะเอาชนะภาวะไม่สมบูรณ์ของเด็กที่ขาดทุนทางวัฒนธรรมโดยได้รับความร่วมมือจากพยาบาล และนักสังคมสงเคราะห์

2. การประเมินผลพบว่า ขาดประสิทธิภาพ เพราะโครงการไม่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่โรงเรียนกับเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงมีความขัดแย้งกันบ้าง

3. สถานฝึกอบรมส่วนใหญ่ประสบความลำบากในการบริหารงาน เนื่องจากขาดบุคลากรที่ได้รับการศึกษามาด้ำนนี้โดยตรง

4. ความช่วยเหลือทางการเงินที่ได้รับจากรัฐไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังยุ่งยาก และเกิดความล่าช้าในการเบิกจ่าย

5. พ่อแม่และผู้ปกครองมองเห็นคุณค่าที่ได้ช่วยแก้ปัญหาของเขาด้วยตัวของเขาเอง ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง มีความกระตือรือร้นในการทำงาน

บอร์กแมนและไดแอน (Borgman & Diane 1983, pp. 1982-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เขตการศึกษา 2 รัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา (Administration of School Lunch Programs for Small, Medium and Large School) โดยเน้นศึกษาเฉพาะคุณภาพของบุคลากรที่มีต่อประสิทธิผลในการบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน และพัฒนารูปแบบของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการเตรียมอาหาร สถานที่ในการประกอบอาหาร โรงเรียนขนาดต่างๆ ในตำบลวางระเบียบการปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันให้ง่ายและคล้ายคลึงกัน ผู้รับผิดชอบ

โครงการคือโภชนาการซึ่งขึ้นตรงต่ออาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ถ้าไม่พิจารณาถึงขนาดของโรงเรียนแล้ว นโยบายการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่าโรงเรียนทุกขนาดควรจ้างโภชนาการเป็นผู้จัดทำดำเนินงานให้บริการอาหารกลางวัน และผู้ประกอบอาหารควรได้รับประกาศนียบัตรด้านอาหารและโภชนาการโดยเฉพาะ

เลวิส และคณะ (Lewis et al., 2000 อ้างถึงใน ทวี โรจนานุกุลพงศ์, 2544, หน้า 45) ได้ทำการสำรวจโรงเรียนรัฐบาลในสหรัฐอเมริกา จำนวน 903 แห่ง ในปี 1999 และค่าใช้จ่ายที่จะทำให้โรงเรียนเหล่านั้นอยู่ในสภาพที่ดี นอกจากนั้นยังได้เสนอแผนในการซ่อมบำรุงเปลี่ยนแปลงและทดแทน ข้อมูลของอายุของโรงเรียน และการละเลยนักเรียนมากเกินไปและข้อปฏิบัติเมื่อมีนักเรียนมากเกินไป ผลการทดลองพบว่า 1 ใน 4 ของโรงเรียนที่ทำการสำรวจมีอย่างน้อย 1 ประเภท ที่มีสภาพไม่ดีครั้งหนึ่ง มีอย่างน้อยอาคารหนึ่งแห่งที่มีสภาพไม่ดี และ 4 ใน 10 มีอย่างน้อยที่สุดสภาพที่ไม่ดีปรากฏ 1 แห่ง ข้อมูลยังได้กล่าวว่าโรงเรียนที่เก่าแก่เป็นที่ที่ต้องได้รับการดูแลมากที่สุด แต่โรงเรียนเหล่านั้นกลับไม่มีแผนที่จะพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น 3 ใน 4 ของโรงเรียน ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนมากเกินไป แต่เกือบ 10% มีการรับนักเรียนในจำนวนมากกว่าที่อาคารเรียนจะรับได้ 25%

จากแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ปัจจัยหรือตัวแปรที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดและมัสยิด ได้แก่ สถานที่ตั้งศูนย์ ประเภทศูนย์ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร การประเมินผล การป้องกันความปลอดภัย การจัดกิจกรรมให้บริการแก่เด็ก ความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์ การจัดทำทะเบียนและการจัดทำข้อมูล การรายงานเกี่ยวกับเด็ก การรายงานผลการดำเนินงาน และการจัดบริการเสริมอื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสำคัญในการพัฒนาให้ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดและมัสยิดมีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานของศูนย์บรรลุเป้าหมาย ดังแนวคิด หลักการ แนวทางการดำเนินงาน และผลงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาวิธีการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น